

D E C I Z I E

24 ianuarie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al
Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Iulia Sîrcu
Galina Stratulat, Dumitru Visternicean
Dumitru Mardari, Nicolae Craiu

examinând, fără înștiințarea participanților la proces, recursul declarat de
Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a Elenei Radu împotriva
Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Procuratura
Generală a Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, cu
privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de
urmărire penală,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017, prin care a fost admis
apelul declarat de Radu Elena, casată hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău
din 31 octombrie 2016 și pronunțată o hotărâre nouă de admitere parțială a acțiunii,

c o n s t a t ă

La 11 august 2016, Radu Elena a depus cerere de chemare în judecată împotriva
Ministerului Justiției, intervenienți accesorii Procuratura Generală și Ministerul
Finanțelor, cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale
organelor de urmărire penală.

În motivarea acțiunii, reclamanta a indicat că la 09 iulie 2014, de către SUP al IP
Rîșcani al DP mun. Chișinău a fost pornită o cauză penală în baza elementelor
constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. c) și d) Cod penal. Potrivit
ordonanței de pornire a urmăririi penale, la 15 mai 2014 o persoană neidentificată de
organul de urmărire penală, prin acces liber a pătruns în sediul BC „Victoriabank” SA,
filiala nr. 26 mun. Chișinău, de unde pe ascuns a sustras din casieria filialei băncii,
mijloace bănești în sumă de 33 056,30 lei.

Invocă Radu Elena că a fost recunoscută și audiată în calitate de bănuit în cadrul
acestui dosar penal. Însă, prin ordonanța procurorului în Procuratura sectorului
Rîșcani, mun. Chișinău, Alina Nicolaev, din 07 august 2015, dânsa a fost scoasă de sub
urmărire penală, din motiv că s-a constatat că în acțiunile sale nu se întrunesc
elementele infracțiunii prevăzute de art. 186 Cod penal, atât timp cât în urma efectuării
tuturor acțiunilor de urmărire penală și speciale de investigație necesare, nu a fost

posibil de a determina făptuitorul de furt, iar dispariția banilor de la locul de muncă nu este o dovadă directă a comiterii de către dânsa a acestei infracțiuni.

Menționează reclamanta că prin ordinul nr. 615-CF din 23 iunie 2014, a fost concediată pentru pierderea încrederii din partea angajatorului conform art. 86 lit. k) Codul muncii – comiterea de către salariatul care gestionează nemijlocit mijloace bănești sau valori materiale ori care are acces la sistemele informaționale ale angajatorului (sisteme de colectare și gestiune a informației) sau la cele administrate de angajator a unor acțiuni culpabile, dacă aceste acțiuni pot servi drept temei pentru pierderea încrederii angajatorului față de salariatul respectiv. Astfel, prin hotărârea Judecătoriai Grigoriopol din 29 ianuarie 2015, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2015, a fost respinsă acțiunea sa împotriva BC „Victoriabank” SA privind anularea ordinului de concediere din 23 iunie 2014, încasarea compensației suplimentare, salariului pentru absența forțată de la muncă, sumei reținute ilegal, modificarea înscrierii în carnetul de muncă și repararea prejudiciului moral, iar acțiunea reconvențională a BC „Victoriabank” SA a fost admisă, cu încasarea din contul dânssei în beneficiul băncii a sumei de 30 033,75 lei cu titlu de prejudiciu material și cheltuielilor de judecată în sumă de 901,10 lei, în total 30 934,85 lei.

Susține Radu Elena că organul de urmărire penală a ignorat faptul că la 15 mai 2014, dânsa fiind în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, la pauza de masă a părăsit incinta filialei băncii, încuind ușa de la intrarea cabinei casei operaționale, iar în seara zilei de 15 mai 2014, efectuând revizia numerarului, a depistat un neajuns în mărime aproximativă de 33056,30 lei.

Consideră reclamanta că organul de urmărire penală eronat, ilegal și abuziv a pornit o cauză penală și a efectuat acțiuni de urmărire penală în privința dânssei, prin ce i-a fost știrbită imaginea, fiind umilită și ofensată în fața societății ca cetățean și colaborator al băncii comerciale, și cauzat un prejudiciu moral, manifestat prin stare de stres, frustrare și dezamăgire.

Solicită Radu Elena repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală în mărime de 100 000 lei.

Prin hotărârea Judecătoriai Buiucani mun. Chișinău din 31 octombrie 2016, acțiunea a fost respinsă integral.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017, a fost admis apelul declarat de Radu Elena, casată hotărârea Judecătoriai Buiucani mun. Chișinău din 31 octombrie 2016 și pronunțată o hotărâre nouă de admitere parțială a acțiunii, cu încasarea în beneficiul Elenei Radu de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, a sumei de 20 000 lei cu titlu de prejudiciu moral. În restul sumei de 80 000 lei, acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 08 septembrie 2017, Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017 și menținerea hotărârii Judecătoriai Buiucani mun. Chișinău din 31 octombrie 2016.

În susținerea recursului, Ministerul Justiției a invocat aplicarea eronată a normelor de drept material, precum și aprecierea arbitrară a probelor.

Consideră recurentul că instanța de apel eronat a constatat că Radu Elena este în drept să solicite repararea prejudiciului cauzat în conformitate cu prevederile Legii

privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, în condițiile în care potrivit art. 3 alin. (1) din Legea dată, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală. Prin urmare, nu orice acțiune a organelor de urmărire penală atrage răspunderea statului, ci este important și necesar să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de drept. La caz însă, la materialele cauzei nu există nici un act procedural definitiv și irevocabil al judecătorului de instrucție sau al organului ierarhic superior, prin care s-ar fi stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală.

Indică Ministerul Justiției că instanța de apel neîntemeiat și nejustificat a ajuns la concluzia reparării prejudiciului moral în sumă de 20 000 lei, deoarece în speță nu sunt întrunite toate condițiile de aplicabilitate a Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998, neexistând astfel nici-un temei legal de compensare a prejudiciului moral.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Materialele dosarului atestă faptul că copia deciziei Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017 a fost expediată în adresa recurentului Ministerul Justiției la 27 iunie 2017 (f.d. 111), lipsind însă date cu privire la recepționarea acesteia.

În circumstanțele relevate, recursul declarat de Ministerul Justiției la 08 septembrie 2017 se consideră a fi depus în termenul prevăzut de lege.

La 21 noiembrie 2017, în adresa Elenei Radu, Procuraturii Generale a RM și Ministerului Finanțelor a fost expediată copia recursului declarat de către Ministerul Justiției, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței la recurs.

La 12 decembrie 2017, Procuratura Generală a RM a depus referință, solicitând admiterea recursului declarat de Ministerul Justiției. Indică că, deși Radu Elena a fost scoasă de sub urmărire penală, nu au fost constatate careva încălcări din partea organului de urmărire penală, iar acțiunile de urmărire penală efectuate nu pot fi considerate ilegale numai datorită scoaterii de sub urmărire penală a persoanei. Prin urmare, în speță nu sunt întrunite temeiurile prevăzute în art. 6 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, care ar acorda dreptul reclamantei la repararea prejudiciului.

Alte referințe nu au parvenit.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 17 ianuarie 2018, recursul declarat de Ministerul Justiției a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 444 CPC, prezentul recurs se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursul declarat, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu modificarea deciziei instanței de apel în partea reparării prejudiciului moral, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. e) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărârea primei instanțe.

Potrivit art. 3 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin

acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității; efectuării ilegale, în cazul urmăririi penale ori judecării cauzei penale, a percheziției, ridicării, punerii ilegale sub sechestru a averii, eliberării sau suspendării ilegale din lucru (funcție), precum și în urma altor acțiuni de procedură care limitează drepturile persoanelor fizice sau juridice; supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată; efectuării măsurilor speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legislației; ridicării ilegale a documentelor contabile, a altor documente, a banilor, a ștampilelor, precum și în urma blocării conturilor bancare. Prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești.

Conform art. 6 lit. b) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare.

Iar art. 10 din această Lege stipulează că dreptul persoanei fizice la repararea prejudiciului moral în mărimea și în modul stabilite de prezenta lege apare în cazurile specificate la art. 6.

În conformitate cu art. 11 alin. (1) din Legea enunțată, mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral se stabilește de instanța de judecată în modul prevăzut de prezenta lege. Mărimea concretă a compensației se determină luându-se în considerare: gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă; caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată; rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei; durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată; natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al persoanei; suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice; măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că la 09 iulie 2014, de către SUP al IP Rîșcani al DP mun. Chișinău a fost pornită o cauză penală în baza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. c) și d) Cod penal.

Potrivit ordonanței de pornire a urmăririi penale, la 15 mai 2014 o persoană neidentificată de organul de urmărire penală, prin acces liber a pătruns în sediul BC „Victoriabank” SA, filiala nr. 26 mun. Chișinău, de unde pe ascuns a sustras din casieria filialei băncii, mijloace bănești în sumă de 33 056,30 lei.

În cadrul acestei cauze penale, Radu Elena, angajată în calitate de casier la BC „Victoriabank” SA, filiala nr. 26 mun. Chișinău, a fost recunoscută în calitate de bănuț.

Prin ordonanța procurorului în Procuratura sectorului Rîșcani, mun. Chișinău, Alina Nicolaev din 07 august 2015, Radu Elena a fost scoasă de sub urmărire penală, din motiv că s-a constatat că în acțiunile sale nu se întrunesc elementele infracțiunii prevăzute de art. 186 Cod penal, atât timp cât în urma efectuării tuturor acțiunilor de urmărire penală și speciale de investigație necesare, nu a fost posibil de a determina făptuitorul de furt, dispariția banilor de la locul de muncă nefiind o dovadă directă a comiterii de către dânsa a acestei infracțiuni (f.d. 6-8).

De asemenea, prin hotărârea Judecătorei Grigoriopol din 29 ianuarie 2015, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2015, a fost respinsă acțiunea Elenei Radu împotriva BC „Victoriabank” SA privind anularea ordinului de concediere din 23 iunie 2014, încasarea compensației suplimentare, salariului pentru absența forțată de la muncă, sumei reținute ilegal, modificarea înscrierii în carnetul de muncă și repararea prejudiciului moral, iar acțiunea reconvențională a BC „Victoriabank” SA a fost admisă, cu încasarea din contul Elenei Radu în beneficiul băncii a sumei de 30 033,75 lei cu titlu de prejudiciu material și a cheltuielilor de judecată în sumă de 901,10 lei, în total 30 934,85 lei (f.d. 22-32).

Iar prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 11 noiembrie 2015, recursul declarat de Elena Radu împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2015, a fost declarat inadmisibil (f.d. 33-38).

Analizând circumstanțele expuse, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel just a conchis că Radu Elena are dreptul la repararea prejudiciului conform Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, fiind eronată concluzia instanței de fond precum că ultimei nu-i sunt aplicabile prevederile Legii enunțate, deoarece nu a fost trasă ilegal la răspundere penală, nu a obținut calitatea procesuală de învinuit, inculpat sau condamnat.

Or, art. 6 lit. b) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 prevede expres că, dreptul la repararea prejudiciului apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărire penală pe temeuri de reabilitare.

Astfel, Legea nominalizată reglementează nu doar dreptul persoanei la repararea prejudiciului moral în urma acțiunilor ilicite ale organului de urmărire penală, dar și dreptul de a cere compensații pentru reabilitare în urma pornirii urmăririi penale și ulterior scoaterii de sub urmărire penală, nefiind constatată întrunirea elementelor infracțiunii.

În acest sens, se rețin și prevederile art. 64 alin. (2) pct. 23 din Codul de procedură penală, potrivit cărora bănuitul are dreptul să fie reabilitat în cazul în care bănuiala nu a fost confirmată.

Din aceleași considerente nu poate fi reținut argumentul Ministerului Justiției, invocat și de prima instanță, precum că în speță nu a fost constatată ilegalitatea acțiunilor organului de urmărire penală, la materialele cauzei neexistând nici-un act procedural definitiv și irevocabil al judecătorului de instrucție sau al organului ierarhic superior, prin care s-ar fi stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală.

Prin urmare, la caz se constată cu certitudine întrunirea tuturor condițiilor de aplicabilitate a Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998, Curtea de Apel Chișinău întemeiat

și legal ajungând la concluzia reparării prejudiciului moral cauzat Elenei Radu.

Însă, în opinia instanței de recurs suma încasată în beneficiul intimătei-reclamante Radu Elena de 20 000 lei cu titlu de prejudiciu moral este exagerată, nefiind proporțională prejudiciului moral suferit.

Or, în privința Elenei Radu nu a fost aplicată nici o măsură preventivă privativă de libertate sau restrictivă de libertate, în privința dânzei ori acesteia nefiind efectuate nici careva acțiuni speciale de investigație (percheziție, ridicare de obiecte și documente ș.a.), intimata-reclamantă fiind doar recunoscută și audiată în calitate de bănuit, iar infracțiunea de comiterea căreia a fost bănuită este una mai puțin gravă, care se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1350 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 4 ani.

Mai mult ca atât, la baza emiterii ordinului nr. 615-CF din 23 iunie 2014 de concediere a Elenei Radu a stat nu intentarea cauzei penale în privința acesteia, ci pierderea încrederii din partea angajatorului conform art. 86 lit. k) Codul muncii - comiterea de către salariatul care gestionează nemijlocit mijloace bănești sau valori materiale ori care are acces la sistemele informaționale ale angajatorului (sisteme de colectare și gestiune a informației) sau la cele administrate de angajator a unor acțiuni culpabile, dacă aceste acțiuni pot servi drept temei pentru pierderea încrederii angajatorului față de salariatul respectiv.

Astfel, cuantumul prejudiciului moral încasat de către instanța de apel este vădit disproporțional și mărit în raport cu circumstanțele stabilite în speță, la determinarea cuantumului acestuia urmând a fi respectat criteriul echității, care presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste, raționale și echitabile, adică trebuie stabilite în așa fel încât să asigure efectiv o compensare suficientă a prejudiciului moral cauzat, cu menținerea echilibrului între daunele efectiv pricinuite și suma acordată.

Deci, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că suma de 5000 lei este în măsură de a atenua suferințele psihice și fizice cauzate Elenei Radu, fiind una echitabilă și suficientă pentru prejudiciul moral suferit de către aceasta.

Din considerentele menționate și având în vedere că instanța de apel întemeiat a conchis asupra reparării prejudiciului moral, însă a determinat mărimea compensației pentru prejudiciul moral eventual suferit de către intimata-reclamantă fără aprecierea în modul convenit a tuturor circumstanțelor în care a fost cauzat, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Ministerul Justiției și a modifica decizia Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017 în partea ce ține de repararea prejudiciului moral prin micșorarea cuantumului sumei încasate în beneficiul Elenei Radu de la 20 000 lei pînă la 5000 lei, în rest, decizia instanței de apel a menține.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. e) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se modifică decizia Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a Elenei Radu împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Procuratura Generală a Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, în partea ce ține de repararea prejudiciului moral prin micșorarea cuantumului sumei încasate în beneficiul Elenei Radu de la 20 000 lei pînă la 5000 (cinci mii) lei.

În rest, decizia Curții de Apel Chișinău din 10 mai 2017 se menține.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Galina Stratulat

Dumitru Visternicean

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu